

a najboljši oče ter pravičen sodnik in gospodar. Njegova oblast sega čez vse, kar je v nevidnem in vidnem svetu. Najboljši učitelj nam je v veselstvu ter ne dopusti krivice, ki bi se zgodila. Učiteljstvo naj posnema dobro, da uči resnico nramno-verske vzgoje, kakor je delal najvišji učitelj, ta pravični sodnik. Prevelika mnogovrstnost kliče z edinstvom k njemu ter kaže na dobroto te milosti k njemu, ki je vir vsega.

Kakor si velike stvari navadno privzemajo tudi svoje velike lastnosti ter jih ohranjajo, tako ima tudi pri vzgoji ljudi, ki se posvečujejo k temu oddelku dobrega stvarstva. In tu dobimo v prvi vrsti učitelje; mnogo je učenjakov, ki se pečajo z različnimi študijami, begajo od ene znanosti do druge brez dobre zveze, drugi ostajajo vedno pri eni ter tako izpopolnjujejo splošnost, pri tem pa imajo skupno zvezo, so edini v splošnih zakonih ter ne nasprotujejo v najmanjšem, kar odgovarja splošni pravici in resnici. Obsojati pa je one činitelje, ki hote ali nehote zanikujejo ta red ter ga hočejo ustvarjati po svojih strankarskih, nedokazanih in neopravičenih načinih morda sebi in drugim v propast.

V prvi vrsti je vzgoja za to, da ohranja lep red v duši posameznika, kar bodi tudi v občem ljudskem naziranju, iz katerega se čestokrat rode možje veleumni, ki so podlaga domovinski kulturni sreči svojega ozemlja in ki spet ustvarjajo poseben krog prijateljev. Ti izkušajo svoj dobri krepki glas razširiti tudi drugam. Iz malega kroga zraste velik obseg.

Ker pa je človek tudi naravno bitje, ki ima kot tako svoje potrebe, katere zakriva s svojimi duševnimi vrlinami, potrebuje zopet višjega oskrbnništva kakor je on sam. Družiti se ima v večje skupine, katerih duše so postavljene večjidel v sredino delovanja za življenje. Ako ni katerim stvarstvom prav, se izkuša hitro izenačiti tudi sredina in narobe. Kadar se blago hotenje izkaže v zadostni moči v sredi, v vladi, takrat ožive tudi drugi deli itd.

Šolsko vlado v bistvu zastopajo pravi učitelji in to večinoma najboljši, kar se sme reči, ali vendar so tudi oni kakor drugi nižji v stvarstvu odvisni od sodrugov, t. j. od drugih vlad. Že od nekdanj so se hoteli izvestni krogi izpopolniti, vendar do danes brez uspeha, zakaj člani in takorekoč njihovi deli so bili ali premočni ali prešibki, t. j. v preslabi zvezi med seboj. Dobili so se sempatja zastopniki učiteljstva, ki so vse svoje interese žrtvovali dobri stvari v prid in pri tem dosti storili za šolstvo. Ta dobra stvar se je razen malih izjem izpremenila v meso in kri ter postala vodilna misel vsemu stanu. Okrepila se je, da je vladala tudi nad drugimi deli, ki niso bili tako čvrsto združeni med seboj ter so kakor vsako slabejše bitje čim dalje več nagajali vsemu početju. Ta lastnost se je pa tudi vrnila sempatja večkrat med tiste pojave, ki so imeli v prvi vrsti delovati na to, da se stvar popolnuje v splošni blagor; in tako so si stvari same v tem škodovale; v kar bi si morale koristiti. Moč, ki je imela ostati v sredinah za takozvano rezervo, se je množila v svojem času tako, da je lahko nastalo nesporazumljenje, ki se je pa dalo v istem času odstraniti, ko so zopet tuptam druge moči delovale le proti sredini, da je ona imela prejšnje stanje in morebiti lahko še večje. Vsi ti pojavi so se prikazovali pri šolskih oblastih ter učiteljih, da so jih v stvari zdaj na eni zdaj na drugi strani ojačali ali šibili, vendar pa skoro vedno v pravo smer napredka šolstvu.

Kolikor je to potrebno, bi se moralo še nadalje objavljati v veseljnosti, zakaj brez tega in določne preglednosti stvarnih teženj ni mogoče dognati dobrega smotra.

Vse vede, s katerimi se učenjaki bavijo, so več ali manj koristne; vendar pa zagotovo ustvarjajo določene namene, pri katerih se suče vse na svetu. Tudi šolstvo se vrti pri učiteljih kakor pri njihovih oblastih v istih sferah, le s tem razločkom, da se prvi v svoji mnogovrstnosti pečajo bolj direktno osebno, druge pa bolj stvarno. Oboje prav, ker se v prvem in drugem dobra stvar izpopolnuje in zedinuje v prosep šolstvu, šolstvo pa si v tem lahko škoduje, če ne gre vedno in povsod z roko v roki skupno za stvari tolikanj plemenitega pomena. Tu uspeva veliko bolj vzgoja, kadar učiteljstvo in šolske oblasti neprekinjeno in neumahujoč stopajo v blagor veselstva, oziroma človeštva.

Posebno lepa prilika se dožene v tem, kjer se oblastva po svojih direktnih in indirektnih organih dotikajo druge polovice skupnega vzgojnega interesa in narobe, in to v raznih posvetovanjih, sejah, zborovanjih ter skupščinah, oziroma kongresih. To je uvedeno tudi v vseh slojih človeštva pri vseh stanovih v kulturnih, znanstvenih in vzgojnih zadevah. Tu ima priliko vsak izražati svojo lastno sodbo, svoje lastno mnenje, ki se ali vpošteva v zvezi z drugimi pravičnimi stvarmi, izpreminja ali pa zavrže. Tu se ima nekako zbrati poglavarstvo ali oblast, ki potem sama tako deluje v občo korist in odreja, da imajo tudi drugi člani delovati v tej smeri. Tako si je tudi šlo učiteljstvo in šolska oblast vedno iz roke v roko. Kakor pa ima vsaka še tako velika in imenitna stvar svoje hibe in nepopolnosti, tako se tudi tu pojavlja posebno v polpreteklem času, da si ena kakor druga privzemajo večjo moč; enkrat zmaga po nekaterih učiteljstvo nad oblastjo, drugikrat pa narobe. Tega mnenja pa nekateri niso, ker drugače ne bi videli pred seboj načrtanega smotra, po katerem se ima vzajemno času primerno stopati, krepiti in bodriti nižje sloje v organski mnogovrstni samopomoči v korist sebi in vsemu svetu ter ne bi hoteli pokazati simpatij, ki jih imajo do vzgoje in šole.

(Konec.)

Naš denarni zavod.

Geslo: Kar plodonosno naložim,
v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani,

registrovana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca mal. travna 1906 K 67.413-69.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštnih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

Šola in birokratizem.

(Dopis s Krasa.)

(Nadaljevanje.)

Oglejmo si železnice, javne zavode, ceste i. dr., kjer ima birokratizem prvo in zadnjo besedo. Prvič se gradi, kakor kakor bi menili zidati in graditi stoletja. Dalje naredo tako, da človek ne ve, čemu bo služilo, in se mnogokrat podira, še preden končajo. Slednjič pa je vse skup zastarelo in malo vredno, četudi dokončajo. Zgledi: Volilna reforma Gautscheva, nova železnica z dovoznimi cestami, avstrijski Lloyd s svojimi parniki, ki dozeajo rekord v počasnosti. Koliko kritike je vredno na pr. uradovanje mnogih uradov! Seveda je za nas najvažnejše delovanje tega prečudnega svetnika v šolskih

zadevah. Nikdar ni še morda videl šolske stavbe od znotraj, še sanja se mu ne o šolskem delovanju. Nič ne ve za boje in težave, ki čakajo učitelja pri tem opravilu. Vendar ima glavno besedo on. Pri zeleni mizi zлага paragrafe in določbe, katerih neizvedljivost je takorekoč na dlani. To so tiste konfuznosti, ki vanje uprega šolo, tako da ni nihče zadovoljen in da ni nikomur v korist!

Kako naj bodo kaj vredne krparije kakšnega paragrafoviča, ki ne ve niti, ali eksistujejo ljudske šole. Zgledov imamo premnogo. Oglejmo si le te neštevilne paragrafe, navodila, svarila, opomine itd., ki prihajajo na razna šolska vodstva, pa se prepričamo o njih eminentni ničvrednosti. Novi šolski in učni red nam je klasičen zgled. Nihče ni z njim zadovoljen, pač pa vsi v opoziciji proti njemu. Čemu to? Zrasel je pri zeleni mizi v zatohli sobi, ne pa zunaj med šolniki, izkušenimi pedagogi. Glavni vzrok, da gre tu tako šepavo dalje, je tudi ta, da dosegajo vplivne in visoke službe tukaj ljudje, ki nimajo nikakega pojma, a so seveda tako srečni, da jih protežira kak skisan dvorni svetnik ali podoben birokrat. Tako pridejo na odlična in vplivna mesta ljudje, ki ne vedo nič o tistem, kar bi morali imeti v levem mezincu.

Vedno slišimo od vseh strani najraznovrstnejše jeremijade o napredku, o preimnitni nalogi šole, o velikanskih zaprekah in ovirah, toda glavnih zaprek, glavnih ovir nihče ne vidi. Namesto odstranjevanja vidimo pomnoževanje. Namesto olajšanja trudapolnega učiteljskega delovanja nastopa oviranje in otežkočenje. Ni dovolj, da nam meče birokratizem polena pod noge, še sami mu pomagamo pri tem. V tem pogledu imamo pravi unikum, pravo potvoro modernih pedagoških načel v novem podrobnem učnem načrtu za dvo-razrednice, pa tudi pri enorazrednicah ni boljše. To se pravi, da imamo pri tem sami sebe za norca. Po katerih načelih je sestavljen, kdo in kako ga je sestavljaj, to naj zagrne plašč molčečnosti, toda fakt je, da sodi v dobo sv. inkvizicije, ne v moderni svet.

Neizogibni c. kr. okrajni šolski svet, sv. Birokracij, je seveda kumoval tej potvori in jo poslal v svet z vnetim priporočilom. Klasične vsebine pa je vsekakor to bilo. Vsemu učiteljstvu toplo priporoča, da se ga strogo drži, kjer mogoče takoj po izdajanju v prvem polletju šolskega leta 1904/5. Strogo naj se ga drži učiteljstvo pri svojem poučevanju! Ni li to nekak vojaški naglas, ki se ga poslužujejo razni desetniki itd. in se znašajo* nad pomilovanja vrednimi rekruti. Za kakšno šolo se bori moderna doba? Za svobodno, ki nima nanjo odločilnega vpliva nobena tiranija bodisi pedagoška, politična, cerkvena ali državna. Kam pa gre ta svoboda, ako predpisujejo človeku natančno snov in pot, po kateri naj hodi? Kam so stlačili svobodo, ako vežejo učiteljstvu roke, da se ne more niti geniti kamoli svobodno postopati? Kaj je učiteljstvo res tako nizek stan, tako zaničevan faktor v državi, da sme vsakdo brez strahu diktirati mu, kar mu ravno pade na misel? S tem nikakor ne rečem, da nima ta podrobni učni načrt nikakih vrlin. Ravno narobe. Marsikaj je dobrega v njem, toda splošno premagajo slabosti vse dobro. Le en sam pogled vanj z bistrim očesom pokaže, kaka spaka je. Na pr. čitanje, realije, slovnica in geometrija — to je le vrsta sestavkov, paragrafov in navodil brez logične zveze, brez realnosti v sebi. Načrt lahko imenujem izrodek bolne pedanterije, ki ne bo nikdar oživljal šol. Ne da se uporabiti ne tako, še manj drugače. Nikakor mi ne more nihče ugovarjati, da je ta načrt nekak navod za učitelja.

Natezalnico njegovega duha ga lahko imenujem. Vkljub veledobremu načrtu mora iskati drugod virov v pomoč. Vkljub vsemu temu eminentno-pedagoškemu delu, nastalem večinoma z vsakodnevnim nesmiselnim zapisovanjem gradiva brez pravega razmotrivanja in posvetovanja (mala izjema je tudi tu), ni učitelja v našem okraju, ki bi ga ne klel. Jemlje in jemlje, toda ta prokleti aneroid njegove energije v šoli kaže vedno nevihto, slabo vreme, jasnega obnebja morda ne pozna. Na učiteljski smo se učili o priložnostnem pouku. Kaj pa je to? Kar sem zunaj na kmetih, nisem slišal več te besede ne v teoriji, še manj pa jo zasledil v praksi.

Oglejmo si prvi predmet v tem načrtu! To je čitanje. Mesečno sta predpisana po dva, trije berilni sestavki. Seveda se rabi še vedno III. čitanka, ki jo je sestavil Končnik, a izmed slabega je izbrano v načrtu najslabše. Ravno tu bi utegnil priložnostni pouk imeti velik vpliv na otroška srca. Vzemimo poletno nevihto. Nebo je prevlečeno s črnimi oblaki. Bliski švigajo, in grom stresa zemljo. Kako plaho se ozira nežna deca v razjarjeno prirodo! Saj se celo odrasli ne morejo ubraniti groze. V šoli je čitanje, in otroci čitajo berilo »Oslova senca« ali kaj podobnega. Kako razpoloženje vlada v otroških srcih! Priroda je pokrita s snegom, sanjkanje, kepanje je na dnevnem redu, toda v šoli čitajo »Rudarja«, »Človeški udje se upro«. Seveda ne mislim, da bi moral učitelj vsako malenkost uporabiti za priložnostni pouk, toda še v tistem malem številu slučajev tega ne more, ker mu brani načrt, oziroma berila niso za rabo, toda ne vselej. O realijah treba čitati seveda po dovršeni obravnavi primeren sestavek v knjigi, toda kdaj, ko ima razred 60 do 80 otrok in le 4 do 5 polur za čitanje? (Dalje.)

Iz slovanskih pedagoških časnikov.

Priobčuje —b—.

VI.

Izpoved učiteljskega srca.*)

(Po »Poslu z Budčea«.)

Kaj manjka naši šoli?

O tem v Avstriji vedno aktualnem vprašanju je govoril nekaj v Pragi ustanovnik »Svazu Komenského«, učitelj g. Konrád Pospíšil, a to predavanje, ki je tedaj zbudilo veliko zanimanje in napravilo globok vtisk, je povzročilo nastanek brošure »Co schází naši škole?« (Kaj manjka naši šoli? Knjigo je dobili za 48 h od upravištva »Volné Myšlenky« v Pragi). To je popolna izpoved učiteljskega srca. Naša šola ima na prvi pogled krasno, zdravo podobo. Uradna diagnoza o zdravstvenem stanju šole se glasi od leta do leta vedno prijaznejše. Vse napreduje v mirnem, odmerjenem tempu: učitelji učijo, mladina se izobrazuje, nadzorniki nadzorujejo in občani plačujejo. Vsi so zadovoljni. Nihalo uradne ure ne more nihati mirneje.

In vendar je telo bolno. Kdorkoli zna in hoče videti, ne uide mu slabost in obraba mnogih organov, bolešno trepetanje zaradi slabega krvnega obtoka, časih sliši tudi otliv zvok jetičnega kašlja.

To opazuje najbolj oni, ki je s šolskim telesom zrastel, ki je v njem sam »organiško kolesce«, ki sam trpi ž njim.

*) Na ta članek posebno opozarjamo. Deloma je izvrsten komentar k našemu članku »Šola in birokratizem«. Uredn.